

Sygn. akt II C 444/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

II. Dnia 20 września 2018 roku

Sąd Rejonowy dla W. M. w W. II W. C.

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR Izabela Brudnicka

Protokolant: Łukasz Magnuszewski

po rozpoznaniu w dniu 6 września 2018 roku w W. na rozprawie

sprawy z powództwa A. G.

przeciwko V. Ż. Spółce Akcyjnej V. G. z siedzibą w W.

o zapłatę

I. zasądza od pozwanej V. Ż. Spółki Akcyjnej V. G. z siedzibą w W. na rzecz powódki A. G. kwotę 4.527,26 zł (cztery tysiące pięćset dwadzieścia siedem złotych dwadzieścia sześć groszy) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 16 grudnia 2016 r. do dnia zapłaty;

II. oddala powództwo w pozostałej części;

III. zasądza od pozwanej V. Ż. Spółki Akcyjnej V. G. z siedzibą w W. na rzecz powódki A. G. kwotę 1.144 zł (tysiąc sto czterdzieści cztery złote) tytułem zwrotu kosztów procesu.

SSR Izabela Brudnicka

Sygn. akt II C 444/17

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 03 stycznia 2017 r. (data nadania) powódka A. G. reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika wniosła o zasądzenie od pozwanej V. Ż. Spółki Akcyjnej V. G. z siedzibą w W. kwoty 4.527,26 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 2 lipca 2015 r. do dnia zapłaty, a ponadto o zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa.

W uzasadnieniu powódka wskazała, że zawarła z pozwaną umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym ze składką regularną (...) potwierdzoną polisą o numerze (...). Przedmiotowa umowa uległa rozwiązaniu. Na dzień rozwiązania umowy wartość umowy wynosiła 15.904,07 zł. Pozwana w związku z rozwiązaniem umowy przed końcem jej trwania dokonała wypłaty Świadczenia Wykupu w kwocie 11.376,81 zł, potrącając sobie kwotę 4.527,26 zł.

Podstawą obliczenia Świadczenia Wykupu były postanowienia zawarte w OWU w § 24 oraz w załączniku do OWU. Postanowienia przedmiotowej umowy nie zostały indywidualnie uzgodnione z powódką - konsumentem, powódka nie miała również możliwości negocjowania treści umowy ani nie została poinformowana o zasadach wypłaty i wysokości Świadczenia Wykupu. Ponadto postanowienia dotyczące Świadczenia Wykupu nie stanowią głównych świadczeń stron. Nie zostały również sformułowane w sposób jasny, powódka zawierając umowę z pozwaną nie wiedziała i nie

była w stanie wyliczyć wysokości świadczenia wykupu w danym roku trwania umowy. Ponadto postanowienia te kształtowały prawa i obowiązki powódki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jej interesy. W ocenie powódki zostały zatem spełnione wszystkie przesłanki z art. 3851 § 1 k.c. Poza tym powódka podniosła, że postanowienia umowne będące przedmiotem tego postępowania są tożsame z postanowieniami wpisanymi do rejestru klauzul niedozwolonych. Odsetki ustawowe z a opóźnienie od dnia 02 lipca 2015 r. zostały obliczone od następnego dnia po dniu, w którym nastąpiło rozwiązanie umowy.

(pozew k. 2-8)

Pozwana V. Ź. Spółka Akcyjna V. G. z siedzibą w W. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa w całości, a także o zasądzenie od powódki na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz kwoty 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

W pierwszej kolejności pozwana powództwo powinno być oddalone co najmniej co do kwoty 3.339,86 zł, tj. w zakresie w jakim Prezes UOKiK uznaje opłaty za uzasadnione. Pozwana wskazała też, że nie posiada już środków wpłaconych przez powódkę oraz że w związku z umową ubezpieczenia zawartą z powódką nie odniosła korzyści.

Pozwana wskazała, że powódka miała wiedzę o warunkach umowy ubezpieczenia, w tym o wysokości Świadczenia Wykupu, bowiem otrzymała OWU, co potwierdzają oświadczenia powódki złożone we wniosku o zawarcie przedmiotowej umowy. Powódka miała możliwość odstąpić od umowy w terminie 30 dni, z czego nie skorzystała. W ocenie pozwanej powódka miała świadomość długoterminowego charakteru umowy i obowiązku zapłaty składek przez ten okres. Zdaniem pozwanej, kwestionowane przez powódkę postanowienie OWU nie może stanowić postanowienia niedozwolonego w rozumieniu art. 3851 k.c. z uwagi na fakt, że dotyczy świadczenia głównego pozwanej i jest sformułowane w sposób jednoznaczny. Co więcej, postanowienie to nie narusza interesów powódki jako konsumenta, tym bardziej nie narusza ich w sposób rażący, a poza tym postanowienie to jest zgodne z dobrymi obyczajami i nie stanowi opłaty likwidacyjnej. Ponadto uznanie postanowienia za niedozwolone spowodowałoby niemożność wykonania umowy, a wypłata powódcie całości Wartości Części Bazowej rachunku zachwiałoby równość stron, gdyż pozwana musiałaby zwrócić powódcie wszystkie zgromadzone środki mimo świadczenia ochrony ubezpieczeniowej. W ocenie pozwanej powództwo ma na celu bezkosztowe wycofanie środków, powodując tym samym nieusprawiedliwione wzbogacenie po stronie powódki i stratę finansową po stronie pozwanej, co stanowi naruszenie zasad współżycia społecznego.

(odpowiedź na pozew k. 40-61)

W sprawie swój istotny pogląd dla sprawy przedstawił Prezes UOKiK, wskazując, że analiza treści postanowienia ust. 14 załącznika nr 1 do OWU, prowadzi do wniosku, że spełnia ono przesłanki uznania je za niedozwolone postanowienie umowne.

(stanowisko Prezesa UOKiK k. 134-144)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powódka A. F. (obecnie: G.) w dniu 26 listopada 2007 r. zawarła z pozwaną S. T. U. Spółką Akcyjną z siedzibą w W. Umowę Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym o nr (...), której integralną część stanowiły Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną M. (...) wraz z załącznikiem nr 1. Powódka własnoręcznym podpisem potwierdziła, że przed zawarciem umowy otrzymała OWU. Powódka zobowiązała się do uiszczania składki regularnej w wysokości 300 zł miesięcznie. Umowa została zawarta na okres 18 lat. Zawierając umowę powódka była informowana przede wszystkim o możliwości zysków, a nie o konsekwencjach przedterminowego rozwiązania umowy i ryzyku inwestycyjnym. Powódka chciała zabezpieczyć finansowo swoją przyszłość w związku z zawieraniem w tamtym okresie kredytem hipotecznym. Powódka zdecydowała się rozwiązać umowę, gdyż polisa nie przynosiła oczekiwanych zysków.

(polisa k. 20; wniosek k. 77-79; zeznania powódki k. 157-158; zeznania świadka T. D. k. 152v.-153)

Jednym ze świadczeń świadczeniem objętym w/w umową było tzw. Świadczenie Wykupu – w kwocie nie wyższej niż kwota odpowiadająca wartości tzw. części wolnej rachunku, powiększonej o określony procent wartości tzw. części bazowej rachunku, zgodnie z tabelą wskazaną w ust. 14 Załącznika nr 1 do OWU.

Zgodnie z § 11 ust. 1 OWU umowa ubezpieczenia ulegała rozwiązaniu m.in.:

- wskutek jej rozwiązania przez ubezpieczającego – z dniem doręczenia do siedziby ubezpieczyciela pisemnego oświadczenia ubezpieczającego o rozwiązaniu (pkt 2);
- niezapłacenia przez ubezpieczającego składki regularnej – z upływem ostatniego dnia 45-dniowego okresu, za który składka była należna (pkt 3);
- wypłaty Świadczenia Wykupu – z dniem złożenia wniosku o wypłatę Wartości Wykupu (pkt 6).

W przypadku rozwiązania umowy w sytuacji określonej w pkt. 2 i 3 ubezpieczyciel dokona wypłaty kwoty w wysokości Świadczenia Wykupu zgodnie z zasadami wypłaty określonymi w § 24 ust. 5 – 12 z zastrzeżeniem, że w pierwszych dwóch latach polisy wartość Świadczenia Wykupu jest równa wartości Części Wolnej Rachunku i wypłacana jest jedynie wówczas, gdy na rachunku jednostek funduszy zgromadzone są środki stanowiące Część Wolną Rachunku.

Zgodnie z § 24 ust. 5 OWU wysokość Świadczenia Wykupu na dany dzień była równa wartości tzw. części wolnej rachunku oraz określonego procentu tzw. części bazowej rachunku, wskazanego w ust. 14 Załącznika nr 1 do OWU.

Ust. 6 powołanego § 24 stanowił zaś, że wysokość określonego procentu Wartości Części Bazowej Rachunku, o którym mowa w ust. 5, ustalana jest na podstawie Okresu Ubezpieczenia aktualnego dla danej Umowy oraz Roku oznaczającego Rok Polisy następujący po Roku Polisy, za który zostały zapłacone wszystkie należne w skali roku składki regularne, jednak nie późniejszy niż Rok Polisy, w którym dokonywana jest całkowita lub częściowa wypłata Świadczenia Wykupu, a w przypadku opłacenia wszystkich składek regularnych należnych za okres pierwszych pięciu lat polisy – Rok Polisy, w którym dokonywana jest całkowita lub częściowa wypłata Świadczenia Wykupu.

Z kolei z § 25 OWU wynikało, że z tytułu zawarcia i wykonywania umowy ubezpieczyciel pobiera następujące opłaty: opłatę wstępną, opłatę za udzielanie tymczasowej ochrony ubezpieczeniowej, opłatę za ryzyko, opłatę administracyjną, opłatę za zarządzanie aktywami Rachunku Jednostek Funduszy, opłatę za zarządzanie aktywami Portfeli Modelowych, opłatę za konwersję oraz inne opłaty z tytułu dodatkowych usług oferowanych przez Ubezpieczyciela związanych z Ubezpieczeniowymi Funduszami Kapitałowymi, określone w szczegółowych regulaminach.

Tabela b) z ust. 14 Załącznika nr 1 do OWU określała procent tzw. części bazowej rachunku wypłacany ubezpieczającemu w przypadku odpisania jednostek funduszy z części bazowej rachunku w związku z całkowitą lub częściową wypłatą Świadczenia Wykupu w wysokości 71,53 % - w przypadku 18-letniego okresu ubezpieczenia, gdy wypłata miała nastąpić w 8. roku trwania umowy.

(OWU k. 14-19)

Pozwana rozliczyła polisę nr (...), wskazując, iż na dzień rozwiązania umowy tj. na dzień 1 lipca 2015 r. wartość części bazowej rachunku wynosiła 15.901,87 zł, wartość części wolnej rachunku – 2,20 zł, w związku z czym wartość rachunku wyniosła kwotę 15.904,07 zł. Wartość Świadczenia Wykupu wyniosła kwotę 11.376,81 zł. Natomiast suma wpłaconych składek stanowiła kwotę 18.300 zł.

(rozliczenie z tytułu umowy k. 22)

Pismem z dnia 07 listopada 2016 r., doręczonym pozwanej najpóźniej w dniu 12 grudnia 2016 r., pełnomocnik powódki wezwał pozwaną do zapłaty kwoty 4.527,26 zł w terminie trzech dni.

(wezwanie do zapłaty k. 23; pismo pozwanej k. 24-26)

S. U. Spółka Akcyjna z siedzibą w W. nosi obecnie nazwę V. L. T. Ż.Spółka Akcyjna V. G..

(okoliczność bezsporna)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie wskazanych powyżej dokumentów, które Sąd w całości uznał za wiarygodne, gdyż ich rzetelność i prawdziwość nie była przez strony kwestionowana, oraz w oparciu o okoliczności między stronami bezsporne. Ponadto Sąd uznał za wiarygodne zeznania powódki i świadka T. D., które były logiczne, wzajemnie się uzupełniały i brak było podstaw by odmówić im wiary.

Sąd oddalił wniosek dowodowy złożony przez pełnomocnika pozwanego w odpowiedzi na pozew o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego aktuarium. Sąd uznał, że okoliczności, na które dowód miałyby zostać przeprowadzony są nieistotne dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy.

Sąd potraktował załączoną przez pozwaną kopię porozumienia, opinii prawnej i artykułu oraz przez powódkę – kopie artykułów, kopię decyzji Prezesa UOKiK jedynie jako wyraz poglądów wzmacniających argumentację strony postępowania.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie niemalże w całości.

W niniejszej sprawie okolicznością bezsporną między stronami był fakt zawarcia i rozwiązania łączącej strony umowy ubezpieczenia na życie, jak również fakt wypłaty powodowi Świadczenia Wykupu w wysokości 71,53% Wartości Części Bazowej Rachunku. Istota sporu sprowadzała się natomiast do zatrzymania przez pozwaną pozostałej części środków.

Na wstępie należy wskazać, że analizowana w niniejszej sprawie umowa jest umową mieszaną, z elementami klasycznego modelu umowy ubezpieczenia na życie i postanowieniami charakterystycznymi dla umów, których celem jest inwestowanie kapitału. Nie ulega wątpliwości, że dominuje w niej aspekt kapitałowy polegający na alokowaniu składek wpłacanych przez ubezpieczonego na ubezpieczeniowe fundusze. Celem umowy było więc istnienie długotrwałego i stabilnego stosunku prawnego łączącego strony w celu zgromadzenia jak najwyższego kapitału i wygenerowanie możliwie najlepszego wyniku ekonomicznego, co zapewniało również wymierne korzyści ubezpieczycielowi, który w związku z tym pozostawał zainteresowany jak najdłuższym uiszczaniem przez ubezpieczonego składek w celu ich dalszego inwestowania.

Integralną częścią wskazanej umowy stanowiły Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną M. (...) – wzorzec umowny ustalony przez ubezpieczyciela, który w świetle brzmienia art. 384 § 1 k.c. winien być doręczony powódce przed zawarciem umowy, by ją wiązał.

W niniejszej sprawie w istocie bezsporne było otrzymanie przez powódkę OWU przed zawarciem umowy, co wynikało zarówno z zeznań powódki, a nadto otrzymanie OWU przed jej zawarciem powódka potwierdziła własnoręcznym podpisem pod wnioskiem o zawarcie umowy.

W dalszej kolejności, można zatem było dokonać wykładni powyższych postanowień OWU pod kątem art. 3851 k.c. stanowiącego, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które nie zostały z nim indywidualnie uzgodnione nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to jedynie postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Ustalenie zatem, że poszczególne postanowienia OWU są postanowieniami niedozwolonymi, ma znaczenie ze względu na skutki prawne jakie rodzi uznanie postanowienia umowy za abuzywny. Wówczas, zgodnie z art. 3851 § 2 k.c., zamieszczona w umowie klauzula abuzywna, nie wiąże konsumenta, a strony są związane umową w pozostałym zakresie.

Z przytoczonego przepisu 3851 k.c. wynika zatem, że możliwość uznania danego postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowanie go z umowy zależy od spełnienia następujących przesłanek: postanowienie nie zostało uzgodnione indywidualnie, kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, naruszając interesy konsumenta, nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron, w tym ceny lub wynagrodzenia. Powyższe przesłanki muszą zostać spełnione łącznie.

W okolicznościach niniejszej sprawy bezspornym było, iż przedmiotowa umowa ubezpieczenia została zawarta przez przedsiębiorcę (pozwaną) z konsumentem (powódką) oraz że kwestionowane postanowienia nie zostały z powódką uzgodnione indywidualnie. Zostały one bowiem zawarte we wzorcu umownym, jakim były Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczającym Funduszem Kapitałowymi ze Składką Regularną M. (...). W konsekwencji, ponieważ postanowienia umowne będące przedmiotem analizy na gruncie rozpoznawanej sprawy stanowią postanowienia wzorca umownego, to obejmuje je domniemanie, iż nie zostały uzgodnione indywidualnie, którego to domniemania pozwana nie wzruszyła.

W pierwszej kolejności należało zatem rozważyć, czy określone w powołanych postanowieniach Świadczenie Wykupu stanowi główne świadczenie stron.

W ocenie Sądu w omawianym przypadku nie budzi wątpliwości, że Świadczenie Wykupu nie jest świadczeniem głównym. Wprawdzie ustawodawca nie określił, co należy rozumieć przez sformułowanie główne świadczenia stron, ale należy przyjąć, że są to takie elementy konstrukcyjne umowy, bez których uzgodnienia nie doszłoby do jej zawarcia. Innymi słowy chodzi o klauzule regulujące świadczenia typowe dla danego stosunku prawnego, stanowiące te jego elementy, które konstytuują istotę danego porozumienia. Sąd orzekający w pełni zgadza się z argumentacją zawartą w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2007 roku, że brzmienie art. 385 1 k.c. nie pozwala na szeroką interpretację formuły postanowień określających główne świadczenia stron i z tego powodu postuluje się, aby sformułowanie to rozumieć wąsko i wszelkie wątpliwości należy rozstrzygać na rzecz objęcia klauzuli kontrolą merytoryczną (por. uchwała SN, sygn. akt 62/07 OSNC 2008/7-8/87, Prok.i Pr.-wkł. 2008/11/52, Biul.SN 2007/6/11).

Analizowana w niniejszej sprawie umowa jest umową mieszaną z elementami klasycznego modelu umowy ubezpieczenia na życie i postanowieniami charakterystycznymi dla umów, których celem jest inwestowanie kapitału. Niezależnie od tego, który komponent umowy uznać za przeważający stwierdzić należy, że wypłata Świadczenia Wykupu w razie zakończenia stosunku prawnego nie stanowi elementu, bez którego stosunek ten nie mógłby zaistnieć, bez względu na systematykę OWU. Na tle przedstawionego do oceny stosunku prawnego takimi postanowieniami są: ze strony pozwanej - świadczenie ochrony ubezpieczeniowej i spełnienie świadczenia w określonej wysokości w razie zajścia określonego w umowie zdarzenia zgodnie z § 4 OWU oraz inwestowanie zgromadzonych środków w jednostki uczestnictwa ubezpieczeniowych funduszy inwestycyjnych oraz – ze strony powódki – zapłata ekwiwalentu za świadczone przez pozwaną usługi, tj. składki w wysokości 300 zł miesięcznie.

Świadczenie Wykupu ma charakter świadczenia ubocznego. Jego celem, w zamyśle, jest zabezpieczenie interesów ubezpieczyciela, gdyby doszło do przedwczesnego, z jego punktu widzenia, zakończenia stosunku prawnego. Świadczenie takie, przewidziane na wypadek rozwiązania umowy w określonym czasie, nie może zatem zostać uznane za główny przedmiot stosunku umownego stron.

Ponadto, w ocenie Sądu, Świadczenie Wykupu pełni rolę analogiczną do opłaty likwidacyjnej, a jedyna różnica polega na tym, że opłata likwidacyjna to procent zgromadzonego kapitału, którego ubezpieczyciel nie wypłaca ubezpieczonemu, a świadczenie wykupu, to określony procent kapitału, który ubezpieczyciel wypłaca, pozostawiając sobie pozostałą część jako opłatę za to, że doszło do rozwiązania umowy przed upływem terminu na jaki umowa została zawarta.

Mając zatem na uwadze powyższe, kwestionowane postanowienia podlegały kontroli pod kątem ich abuzywności.

Na marginesie można tylko dostrzec, że nawet jeśli przyjąć, iż Świadczenie Wykupu stanowi główne świadczenie stron, to postanowienie umowne je kształtujące musiałyby być sformułowane w sposób jednoznaczny, by nie podlegać tej kontroli. Trudno natomiast uznać, że definicja Świadczenia Wykupu zawarta w § 2 pkt 24 w zw. z § 24 ust 5 i 6 w połączeniu z ust. 14 załącznika nr 1 i w oparciu o zawartą w załączniku nr 1 tabelę odwołującą się ponadto do definicji wskazanych w § 2 ust. 1 pkt 15, 16, 19, 20, oraz 32 i 33 jest zdefiniowana w sposób jednoznaczny i nieskomplikowany.

Zdaniem Sądu określony w tabeli – w załączniku nr 1 OWU- procent części bazowej rachunku wypłacany ubezpieczającemu w związku z całkowitą lub częściową wypłatą świadczenia w zw. z. § 5 ust. 3 w zw. z § 24 ust. 5-6 kształtuje obowiązki powódki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jej interesy.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że interes konsumenta należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, ale też każdy inny nawet niewymierny interes. Natomiast ocena zachowań w świetle dobrych obyczajów następuje najczęściej poprzez odwołanie się do takich wartości jak: szacunek wobec partnera, uczciwość, szczerłość, zaufanie, lojalność, rzetelność i fachowość. Zatem postanowienia umów, które kształtują prawa i obowiązki konsumenta, nie pozwalając na realizację tych wartości uznawane są za sprzeczne z dobrymi obyczajami. Tak również kwalifikowane są wszelkie postanowienia, które zmierzają do naruszenia równorzędności stron stosunku, nierównomiernie rozkładając uprawnienia i obowiązki między partnerami umowy. Brak równowagi kontraktowej jest bowiem jednym z podstawowych przejawów naruszenia dobrych obyczajów.

W świetle powyższego Sąd uznał przedmiotowe postanowienia za niezgodne z dobrymi obyczajami, gdyż naruszały one zasadę lojalności przedsiębiorcy wobec konsumenta wymagającą konstruowania jasnych i przejrzystych postanowień umownych. Wskazane postanowienia umowne prowadzą również do zachwiania równowagi kontraktowej stron poprzez nierówne rozłożenie obowiązków, powodując zatrzymanie przez pozwanego części środków zgromadzonych na rachunku i wypłaty jedynie części tych środków jako Świadczenia Wykupu.

W przypadku powódki Świadczenie Wykupu wyniosło 11.376,81 zł, mimo że powódka wpłaciła tytułem składek kwotę 18.300 zł. Wskazać ponadto należy, że takie ukształtowanie wysokości Świadczenia Wykupu, a tym samym zatrzymanie części Wartości Części Bazowej Rachunku przez pozwaną, leży wyłącznie w interesie strony pozwanej i nie przewiduje tożsamej „sankcji” w sytuacji rozwiązania umowy przez stronę pozwaną, tym samym brak jest równości w kształtowaniu uprawnień i obowiązków wynikających z umowy dla obu jej stron. Takie brzmienie wskazanych postanowień nie uwzględnia i nie zabezpiecza interesu powódki, jako słabszej strony umowy, co nie znajduje żadnego uzasadnienia i prowadzi do ukształtowania stosunku zobowiązaniowego w sposób nierównorzędny i rażąco niekorzystny.

Nie sposób również podzielić poglądu pozwanej, że wypłata Świadczenia Wykupu w przewidzianej w załączniku do OWU wysokości usprawiedliwiona jest znacznymi kosztami zawarcia umowy ponoszonymi przez Towarzystwo (...). Należy wskazać na brzmienie § 25 OWU, z którego wynika, że pozwana pobiera w trakcie trwania umowy opłaty o różnym charakterze, które mają za zadanie rekompensować koszty dystrybucji danej umowy. Pozwana pobiera bowiem opłatę wstępną, za udzielenie tymczasowej ochrony ubezpieczeniowej, za ryzyko, administracyjną, za zarządzanie aktywami rachunku jednostek funduszy, za zarządzanie aktywami portfeli modelowych, opłatę za konwersję oraz inne opłaty z tytułu dodatkowych usług oferowanych przez Ubezpieczyciela związanych z Ubezpieczeniowymi Funduszami Kapitałowymi, określone w szczegółowych regulaminach.

Należy zwrócić uwagę, że pozwana wskazuje, iż poniosła wysokie koszty, w tym koszty prowizji agenta ubezpieczeniowego. Są to natomiast koszty, jakie pozwana poniosła w związku z tym, że powódka dała się przekonać do oferowanego produktu. Koszty te więc nie są w istocie kosztami wykonania umowy i świadczonej usługi, lecz kosztami poniesionym przez pozwaną, by przekonać powódkę do zawarcia umowy. Tak więc nie jest to koszt związany ani z ryzykiem ubezpieczeniowym, ani z zarządzaniem jednostkami uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych, co stanowi świadczenie pozwanej, lecz koszt prowadzący do zawarcia umowy. W ocenie Sądu tak wysoki koszt może świadczyć albo o tym, że pozwana w ogóle nie racjonalizuje swoich wydatków związanych z zawarciem umowy, oferując wysokie wynagrodzenia agentom, uznając iż ostatecznie koszt ten obciążą ubezpieczonego, bądź też wysokość wynagrodzenia

agentów jest jednak ściśle powiązana z rzeczywistym czasem trwania umowy i agent w wypadku wcześniejszego jej rozwiązania obowiązany jest zwrócić ubezpieczycielowi część wypłaconego wynagrodzenia. W obu sytuacjach, w ocenie Sądu, nie ma podstawy, by takimi kosztami była obciążona powódka.

Nietrafne jest powoływanie się przez pozwanego na rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2009 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji (Dz.U. Nr 226, poz. 1925). Przepisy te mają charakter wykonawczy w stosunku do ustawy o rachunkowości i dotyczą wyłącznie zasad księgowania kosztów działalności zakładu ubezpieczeń. Oczywiście, z przepisów tych wynika, że w momencie rozwiązania umowy ubezpieczenia następuje rozliczenie kosztów akwizycji, tym niemniej dotyczy to sfery księgowo-rachunkowej, a nie obrotu cywilnoprawnego.

Należy podkreślić, że powódka nie dochodzi w niniejszej sprawie zwrotu wszystkich wpłaconych składek, a jedynie pozostałej części Wartości Części Bazowej Rachunku. Jak wynika z zestawienia rozliczenia suma wpłaconych przez powódkę składek to kwota 18.300 zł, zaś kwota, która łącznie byłaby wypłacona powódce, to kwota 15.904,07 zł (wartość umowy). Z prostego matematycznego wyliczenia wynika zatem, że ubezpieczyciel zatrzymał kwotę 4.527,26 zł. Dodatkowo przez prawie 8 lat inwestował środki powódki i pobierał z tego tytułu opłaty określone w § 25 OWU.

Sąd, dokonując zatem kontroli incydentalnej, uwzględniając wszelkie okoliczności niniejszej sprawy, nie miał wątpliwości, że zakwestionowane postanowienia umowne, które uprawnily ubezpieczyciela w związku z rozwiązaniem umowy przed terminem do zatrzymania części Wartości Części Bazowej Rachunku, stanowią klauzule abuzywne.

Niezależnie od powyższego wskazać należy, że takie ukształtowanie praw i obowiązków ubezpieczonej powódki, jak w sprawie niniejszej, narusza też w sposób oczywisty art. 830 § 1 k.c., zgodnie z którym przy ubezpieczeniu osobowym ubezpieczający może wypowiedzieć umowę w każdym czasie z zachowaniem terminu określonego w umowie lub ogólnych warunkach ubezpieczenia, a w razie jego braku - ze skutkiem natychmiastowym. Zatrzymanie, jak w sprawie niniejszej, 28,47% zgromadzonych przez powódkę środków, stanowi istotną barierę w swobodzie wypowiedzenia umowy ubezpieczenia, czyniąc je tylko pozorną.

Dodatkowo odnosząc się do zarzutu pozwanej, iż powódka była świadomym konsumentem, gdyż była informowana tak o warunkach umowy ubezpieczenia, jak i o wysokości Świadczenia Wykupu, wskazać należy, że zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem i poglądami doktryny brak jest jurystycznych przesłanek do relatywizowania stosowania art. 3851 k.c. w zależności od stopnia świadomości konsumenta, umiejętności oceny skutków zawartych we wzorcach postanowień, a nawet korzystania przez niego z profesjonalnej pomocy przy wyborze umowy ubezpieczenia. Art. 3851 k.c. na takie różnicowanie konsumentów nie pozwala, czemu dał wyraz Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z 30 kwietnia 2014 r. w sprawie I ACa 1209/13 (niepubl.), stwierdzając „To, że część członków grupy korzysta z pomocy profesjonalnych, przeszkolonych pośredników finansowych nie może wpłynąć na wykładnię art. 3851 i n. k.c. Wskazane przepisy nie różnicują sytuacji konsumentów korzystających z profesjonalnej pomocy od sytuacji innych konsumentów. Także w procesie sądowego stosowania prawa nie ma podstaw do różnicowania tych osób. Mogłoby to stanowić punkt wyjścia do nadużyć, w ramach których korzystanie z pomocy jakiegokolwiek profesjonalisty pozbawiałoby konsumentów ochrony przewidzianej przez przepisy prawa.”

W związku zatem z uznaniem wskazanych postanowień za abuzywne wypłacie winna podlegać pełna wartość umowy. W niniejszej sprawie wartość polisy wynosiła 15.904,07 zł.

W konsekwencji ponieważ pozwana zatrzymała kwotę 4.527,26 zł na podstawie postanowień umowy uznanych za abuzywne, to skoro odpadła podstawa prawna dla takiego działania, to zgodnie z art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c. należało zasądzić zatrzymaną nienależnie kwotę od pozwanej na rzecz powódki.

Pozwana podnosiła, że w dniu 19 grudnia 2016 r. podpisała z Prezesem UOKiK porozumienie, w którym zobowiązała się zaoferować zmianę zasad określania wysokości opłaty likwidacyjnej, z którego wynika, iż Prezes UOKiK uznał za uzasadnione i usprawiedliwione pobieranie opłat z tytułu wcześniejszego rozwiązania umowy w wysokościach określonych w zawartym porozumieniu oraz, w związku z tym, w przypadku przedmiotowej umowy, w sytuacji, gdy

została ona rozwiązana w 8. roku jej trwania, pozwana była uprawniona do pobrania opłaty na poziomie określonym w porozumieniu tj. 21% wartości Części Bazowej Rachunku, a zatem kwoty 3.339,86 zł. W konsekwencji, zdaniem pozwanej, mimo że powód rozwiązał umowę przed podpisaniem porozumienia, w związku z czym pozwana nie zastosowała do przedmiotowej umowy przelicznika w niej zawartego, powództwo w zakresie kwoty 3.339,86 zł tj. w zakresie, w jakim Prezes UOKiK uznaje opłaty za uzasadnione i zgodne z prawem, winno ulec oddaleniu.

Faktem jest, iż pozwana w dniu 19 grudnia 2016 r. podpisała z Prezesem UOKiK porozumienie, którego przedmiotem była zmiana wysokości świadczenia wykupu albo opłaty likwidacyjnej. Zgodnie z tym porozumieniem zmiana zasad określania wysokości części świadczenia wykupu ustalanej w oparciu o Część Bazową Rachunku albo wysokości opłaty likwidacyjnej w przypadku umów ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym ze składką regularną zawartych z wykorzystaniem wzorców umów (OWU) o indeksie jak w sprawie niniejszej miała polegać na zwiększeniu części Świadczenia Wykupu ustalanej w oparciu o część bazową rachunku obliczoną zgodnie z warunkami zawartej umowy poprzez zwiększenie jej udziału procentowego w tej części do takiego poziomu, aby w/w część Świadczenia Wykupu była w pierwszym roku obowiązywania polisy nie mniejsza niż 71% w/w Części Bazowej Rachunku; wysokość części świadczenia wykupu ustalanej w oparciu o w/w Część Bazową Rachunku w każdym kolejnym roku obowiązywania polisy będzie powiększana o 1% aż do roku, w którym tak systematycznie zwiększana w/w część świadczenia wykupu osiągnie wysokość procentowo niższą (tj. mniej korzystną dla klienta), niż wysokość określona we wzorcach umów ubezpieczenia na życie z UFK.

Wskazać należy, iż po pierwsze umowa łącząca strony niniejszego postępowania została rozwiązana w lipcu 2015r., a zatem przed podpisaniem przedmiotowego porozumienia, w związku z czym jego postanowienia nie znajdują zastosowania dla niniejszej sprawy. Powyższe potwierdza zresztą zachowanie pozwanej, która wypłaciła powodowi Świadczenie Wykupu zgodnie z wyżej przytoczonymi postanowieniami OWU. Ponadto sama okoliczność, że po zawarciu porozumień z Prezesem UOKiK ubezpieczyciele, w tym pozwana, dokonali pewnego obniżenia potrąceń dokonywanych przez nich w związku z przedterminowym rozwiązaniem umów ubezpieczenia, nie stanowi, co oczywiste, o wyłączeniu abuzywności postanowień OWU, zgodnie z którymi ubezpieczyciel takich potrąceń dokonuje. W konsekwencji nawet obniżenie wysokości potrącanych przez pozwaną ze środków powoda kwot (co nie miało miejsca w niniejszej sprawie) nie wyłącza badania zakwestionowanych postanowień OWU pod kątem ich abuzywności.

Podkreślić należy, że przepis art. 5 k.c. jest klauzulą generalną i jedynie w wyjątkowych sytuacjach może stanowić podstawę oddalenia powództwa. Jak wskazał Sąd Najwyższy w nowszej judykaturze, dla zastosowania art. 5 k.c. konieczne jest wystąpienie trzech podstawowych przesłanek: istnienie prawa, które zostaje nadużyte, czynienie z niego użytku oraz sprzeczność tego użytku z kryteriami nadużycia prawa (orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2004 r., I CK 279/04, Lex nr 277859). Ponadto, jak wskazał też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 sierpnia 2011 r. (II CSK 640/10) istotą prawa cywilnego jest strzeżenie praw podmiotowych, a zatem wszelkie rozstrzygnięcia prowadzące do redukcji bądź unicestwienia tych praw mają charakter wyjątkowy. Odmowa udzielenia ochrony prawnej na podstawie art. 5 k.c. z uwagi na jego wyjątkowy - w powyższym ujęciu, charakter musi być uzasadniona istnieniem okoliczności rażących i nieakceptowanych w świetle powszechnie uznawanych w społeczeństwie wartości. Zasadniczą podstawę stwierdzenia o wystąpieniu nadużycia prawa stanowić powinna analiza zachowania uprawnionego. Jego negatywna ocena może wynikać m.in. z faktu, że zajęcie zostało przez niego sprowokowane albo też z faktu wykorzystania położenia drugiej strony (uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2009 r., IV CSK 290/09, Lex nr 560607).

W okolicznościach niniejszej sprawy samo wykonywanie przez powódkę prawa do żądania zapłaty środków zgromadzonych na rachunku nie daje podstaw do stwierdzenia, że wykonywanie tego prawa jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego lub społeczno – gospodarczym przeznaczeniem tego prawa, zwłaszcza w okolicznościach, w których ustalono, że postanowienia łączącej strony umowy, a umożliwiające pozwanej zatrzymanie części wpłaconych przez powódkę środków - są abuzywne, a zatem niewiążące strony.

Pozwana podnosiła, iż w przypadku przyjęcia, że roszczenie powódki opiera się na bezpodstawnym wzbogaceniu, w związku z zapłatą prowizji na rzecz agenta ubezpieczeniowego, korzyść pozwanej uzyskana kosztem powódki została

zużyta w taki sposób, że pozwana nie jest i nigdy nie była wzbogacona kosztem powódki. W tym zakresie pozwana opierała się na art. 409 k.c., który stanowi, iż obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu.

Jak wskazuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, które to stanowisko Sąd podziela, nie można mówić o odpadnięciu wzbogacenia, jeżeli wzbogacony zużył wprawdzie przedmiot wzbogacenia, lecz w ten sposób zaoszczędził sobie wydatku, który w przeciwnym razie zmuszony byłby pokryć ze swego majątku; wzbogacenie istnieje wtedy nadal w wysokości wartości owego nieuniknionego wydatku (zob. uchwała 7 sędziów SN z dnia 25 kwietnia 1996r., III CZP 153/95). Niewątpliwie pozwana w zamian za wypłatę prowizji na rzecz pośrednika uzyskała wymierną korzyść – pośrednik bowiem wyszukał dla niej klienta i zawarł z nim umowę, a koszty m.in. prowizji pośrednika ostatecznie zostały przerzucone na powoda. W niniejszej sprawie należy zatem mówić o zaoszczędzonych wydatkach pozwanej, a co za tym idzie, o wzbogaceniu pozwanej kosztem powódki.

W zakresie żądania zasądzenia odsetek od świadczenia głównego, roszczenie powoda znajduje swoją podstawę prawną w art. 481 § 1 i 2 k.c. Przy ocenie zasadności zgłoszonego żądania zapłaty odsetek należy wskazać, że zobowiązanie do zwrotu nienależnego świadczenia ma charakter bezterminowy. Zatem termin spełnienia takiego świadczenia musi być wyznaczony zgodnie z art. 455 k.c., a więc niezwłocznie po wezwaniu skierowanym przez wierzyciela (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2003 roku, sygn. I CKN 316/01, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 117 i z dnia 3 lutego 2006 roku, sygn. I CSK 17/05).

W oparciu o powołany przepis, Sąd zasądził od pozwanej na rzecz powódki odsetki ustawowe za opóźnienie od dnia 16 grudnia 2016 r., a zatem od dnia następnego po upływie 3-dniowego terminu wyznaczonego przez powódkę pozwanej w wezwaniu do zapłaty, pozwana bowiem odebrała wezwanie do zapłaty najpóźniej w dniu 12 grudnia 2016 r. Żądanie odsetek za okres wcześniejszy podlegało zatem oddaleniu.

Mając powyższe na uwadze, Sąd orzekł jak w punkcie I. i II. wyroku.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 zd. 2 k.p.c., nakładając jedynie na pozwaną obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, uznając, że powódka uległa tylko co do nieznaczącej części swego żądania. Mając na względzie ostateczny wynik sprawy, Sąd uznał, że zasadnym będzie obciążenie pozwanej kosztami procesu poniesionymi przez powódkę, stąd zasądzono od pozwanej na rzecz powódki kwotę 1.144 zł, na którą złożyły się: a) opłata od pozwu w wysokości 227 zł, b) opłata skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł, c) wynagrodzenie zawodowego pełnomocnika powódki – adwokata w stawce minimalnej w wysokości 900 zł, ustalonej zgodnie z przepisem § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015, poz. 1800).

SSR Izabela Brudnicka

Z.: odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi pozwanej.

SSR Izabela Brudnicka